

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерства образования и науки Республики Дагестан

МКУ "УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ" МУНИЦИПАЛЬНОГО

ОБРАЗОВАНИЯ "ХАСАВЮРТОВСКОГО РАЙОНА"

МКОУ "Генжеаульская СОШ им.М.М.Зумаева"

РАССМОТРЕНО

На заседании ШМО

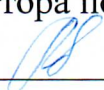
Темиртдинова С.А.

Протокол №1

от «27» 08 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

**Заместитель
директора по УВР**

Шихмурзаева Г.К.

Протокол №1

от «27» 08 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Махтиев А.С.

Приказ №652

от «30» 08 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (кумыкский)»

для обучающихся 1 класса

с.Генжеаул 2024-2025

БАЯНЛЫКЪ СЁЗ

Аслу школар учун яратылган ана тилден уългюлю программа Федерал пачалыкъ билим берив стандартны (ФГОС-ну) аслу умуми билим берив программасыны талапларына кюрчюленип тизилген. Шо стандартларда муаллимлени ишинде янгы педагогика къайдаланы къллав масъалалары, охувчуланы хас айрылыкълары, оланы чагъы, билим ва оъсов даражалары, гъалиги жамият яшавуну талаплары, милли школараны ишини бай сынавлары ва илму-ахтарыв ишлер гёз алгъа тутулган.

Янгы программа бизин миллетибизни маданиятын, ана тилин теренден уъренивге, оланы сакълавгъа ва оъсдюрювге, ана тилде аслу умуми билим алывда янгы имканлыкълар болдурувгъа, тилибизде халкъыбызны милли хасиятларын сакълавгъа бакъдырылган. Шолайлыкъда, билим берив программа гъар охувчуну билим даражаларын артдырывгъа эркин ёл ача, ону класда яда уърде оъзбашына чалышагъанда интернет булан пайдаланмагъа, билимин ва тарбиясын артдырмагъа генг имканлыкълар бере.

Къумукъ тилде юрюлеген дарслар жамият къуллугъун кюте: олар миллетибизни менлигин сакълай, ана тилде гъакълашыв, кътнашыв чараланы кютегенден къайры да, халкъны маданият байлыгъын артдыра, пикир этив мердешлерин камиллешдире.

Башлапгъы класларда къумукъ тилни уъретивню башлапгъы аслу борчлары шулардыр:

- 1) яшланы англап охумагъа ва язмагъа уъретмек;
- 2) яшланы адабият тилни къайдаларына кюрчюленип сейлемеге ва язмагъа уъретмек;

3) билимни ва тарбияны кюрчюсю болгъан китап булан ишлеп болагъан этмек ва язывгъа уьйретивню натижасында яшланы яшавунда инг де герекли англавланы яратмакъ, оланы пикрусун ва сёз хазнасын теренлешдирмек;

4) ана тилге ва охувгъа яшланы гъаваслыгъын ва оюн бакъдырмакъ учун тилни ва адабиятны гъакъында башлапгъы маълуматланы бермек;

5) ана тил дарсларда уьйретилген материалны чечип болагъан бажарывлукъну яратмакъ, яшланы пикир этив мердешлерин болдурмакъ;

6) ана тилге асырап янашма уьйретмек, оларда наслудан наслугъа бериле гелген къумукъ халкъны асил хасиятларыны уьлгюлерин болдурмакъ;

Къумукъ тилде юрюлеген дарслар охувчуланы тилин оьсдюрювде, оланы тилин бай этивде, яшланы тил культурасын ва сёйлев имканлыкъларын артдырывда аслу кюрчюлеринден бири болуп токътай.

Ана тилни кёмеклиги булан «Къумукъ тил» предмет чечме герекли аслу масъалаланы яшавгъа чыгъармакъ учун Программа кютме герекли борчлар шулардыр:

- дагъыстан тиллени арасында ана тилни милли маданияты йимик къабул этмек;

- тюз авуз ва языв тил инсанны культурасыны хас айрылыкълары экенин билмек;

- къатнашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог, авуз ва языв тиллер булан тюз пайдаланмакъ;

- ана тил адамлар учун гъакълашыв, къатнашыв чара экенин англамакъ, кылыкъ-эстетика якъдан тарбияламакъ;

- яшларда яратывчулукъ къайдаланы камиллешдирмек. Ана тилни предмет гысапда уйренивде ону алдына салынган муратланы яшавгъа чыгъармакъ учун практика ёлунда чечме герекли масъалалар:

- къатнашыв, гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун, яшланы тил байлыгъын оьсдюрюв, пикир этив мердешлерин болдурув;

- башлапгъы класланы охувчуларын фонетика, лексика, пунктуация, орфография, орфоэпия, сёзню тизими, морфология, синтаксис деген системли курсу гъакъда башлапгъы англавлар булан таныш этив;

- къатнашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог, авуз ва языв тилден тюз пайдаланыв, тюз языв ва тюз охув булан, авуз ва языв текстлер булан байлавлу тизив мердешлени болдурув;

- охувчуларда ана тилни милли маданияты йимик къабул этивню, миллетни менлигин сакълайган къайдагъа йимик янашывну тарбиялав.

Башлапгъы класларда ана тилни уйретив тилни гъакъындагъы илмугъа ва тил оьсдюрювге бакъган якъда биринчи абат гысаплана. Ана тил дарслар оьзге охув предметлер, айры алганда охув дарслар булан тыгъыс байлавлукъда юрютюлме герек.

Уългюлю программа муаллимлеге шулай имканлыкълар бережек:

- 1) башлапгъы класлар учунгъу Федерал билим берив стандартларда гёрсетилген метапредметлик, энчилик ва предметлик гъасиллеге етишмеге кёмек этежек;
- 2) «Къумукъ тил» предметни планлашдырылгъан гъасиллерини къурулушун, ону ичделигин ичделигин учунгъу йыллагъа ва сагъатлагъа гёре бёлуп Федерал билим берив стандартлагъа, башлапгъы класлар учун онгарылгъан Уългюлю аслу билим программасына ва Уългюлю тарбиялав программагъа гёре гелишдирме кёмек этежек;
- 3) гъар класда болмагъа герек календар-тематика планланы камиллешдирмеге, дарсларда юрюлмеге герек тюрлю-тюрлю ишлени теренлешдирмеге кёмек этежек

Ана тилни уьйретивню курсу охув-язывгъа уьйретивден башлана. Охувязывгъа уьйретив сентябр айдан башланып апрел айгъа ерли узатыла. Охув язывгъа уьйретив аваз аналитика-синтетика къайда булан ьтгериле. Яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры 6 языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда гечгенин янгы гъарп булан язывда байлама уьйренелер.

Программада охув предмет башлапгъы класларда гёрсетилген планлашдырылгъан гъасиллери (энчили, метапредметли ва предметли) не муратларда уьйренилме гереги гёрсетилген. Энчили ва метапредметли гъасиллер адатлангъан методика къайдаларда ва ана тилни уьйренегенде огъар хас

болагъан метод къайдалагъа гёре берилген. Программаны предметли планлашдырылгъан гъасиллери йыллагъа гёре берилген.

Программада охув материал класлагъа гёре пайлангъан, темаланы гезиги, оланы уьйренегенде предметни ичделигине ва яшланы психология айрылыкъларын, оланы чагъын гъисапгъа алып сагъатланы къадары да берилген

Программа учителни яратывчулукъ сиптечилигин кемитмей, огъар программаны аслу ичделигин сакълап, тюрлю-тюрлю метод ёлланы къолламагъа имканлыкъ бере.

АНА ТИЛГЕ УЬЙРЕТИВНИ ИЧДЕЛИГИ

Тюз язмагъа уьйретив

Тил оьсдюрюв

Авуз лакъыр не муратда юрюлегенни тюз англав. Суратгъа гёре гиччирек хабарлар тизив, табиятны, яшлар ойнайгъан оюнлары гъакъында хабарлар тизив.

Оьзю яда бирев охугъан текстни маънасынангламакъ.

Сёз ва жумла.

Сёзню жумладан айырып билмек. Жумданы уьстюнде ишлев: жумладагъы сёзлени айырыв, оланы гези4гин алышдырыв. Сёзлени маъналарына тергев берив.

Фонетика.

Авазны җаакъында англав. Сёзню аваз якъдан ва маъна якъдан бирлиги. Сёздеги авазланы къадары ва оланы гелишивю. Бир яда бир-нече аваз башгъалыкълары булангъы сёзлени тенгleshдилив. Созукъ ва тутукъ авазланы җаакъында англав. Тавушну җаакъында англав. Созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетеген кюйлер булан таныш болув. Схемада авазланы кюшулувун гёрсетив.

Сёзлердеги авазланы айырыв. Сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырыв ва аваз якъдан чечив. Тутукъланы ва созукъланы айырыв. Сёзню айтылышын схема булан тенгleshдилив, бир-бир сёзлени схемаларын этив. Къумукъ тилге хас авазлар.

Аваз ва бувун. Сёздеги бувунланы къадары.

Графика

Авазны җарпдан айырыгъан белгилери: җарп авазны белгиси.

Е, ё, ю, я җарпланы кюлланышы.

Къумукъ алифбада җарпланы гезиги.

Охув.

Сёзлени бувунлагъа гёре охув. Жумладагъы сёзлени савлай ва чалт охув. Сёзлени, сёзтагъымланы ва жумлаланы оланы маъналарына тюшюнюп охув. Жумланы яда гиччирек текстлени интонациягъа ва токътав белгилеге гёре чебер охув

Сёзлени айтив къайдалагъа ва языв къайдалагъа гёре охув.

Языв.

Гигиена нормаланы сакълап ашив хат булан язма уйренив, таза ва тюз языв нормаланы сакълав. Гёчюрюп языв, диктовкагъа гёре гечилген англавлагъа янашып языв. Изложение языв. Берилген темагъа, оз сынавларына, охулгъан текстге, къарагъан кинолагъа, суратгъа гёре тюрлю сочинениелер языв.

Языв булан байлавлу белгилени сакълап язма уйренив (сёзни сатырдан сатыргъа гёчюрюп, сёзлени бир-биринден айырып язма уйренив).

Тюзъязыв ва пунктуация

Тюзъязыв къайдаларын къоллав: сёзлени айырып языв, уллу гъарп булан язылагъан сёзлер (адамланы атлары, гъайванланы атлары), сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрюв, жумланы ахырына салынагъан токътав белгилер.

Системалы курс

Тилни гъакъында умуми англавлар.

Тил сёйлевню аслу къуралы. Сёйлевню аслу мурады.

Фонетика

Авазлар. Созукъ ва тутукъ авазлар. Тавушну гъакъында англав. Созукъ ва тутукъ авазланы схемада гёрсетеген кюйлер булан таныш болув.

Сёзлердеги авазланы айырыв. Сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырыв ва аваз якъдан чечив. Тутукъланы ва созукъланы айырыв. Къумукъ тилге хас авазлар.

Аваз ва бувун. Сёздеги бувунланы къадары.

Графика

Аваз ва гъарп, оланы бир-биринден айырыв. Е, Ё, Ю, Я гъарплар, оланы къолланышы.

Сёздеги авазланы ва гъарпланы къадарын белгилев. Сёзлени бирбиринден айырып языв, сёзлени сатырдан сатыргъа гёчюрегенде къолланагъан къурал.

Къумукъ алфавит: гъарпланы атлары ва оланы гезиги. Сёзлени списогун этегенде алфавитни къолланышы.

Орфоэпия

Айры ва туташып гелген авазланы айтылышы. Сёзлерде ургъуну къолланышы.

Лексика

Сёз тилни бир къуралы гысапда (таныш болув).

Сёз предметни, ону белгисин ва гъаракатын гёрсетеген тил гесим (таныш болув).

Маънасы англашылмайгъан сёзлени табыв.

Синтаксис

Жумла тилни оьлчев бирлиги гысапда (таныш болув).

Сёз ва жумла (бирлиги ва башгъалыгъы). Соравланы кёмеклиги булан сёзлени бир бири булангъы байлавун токъташдырыв.

Сёзлени гелишивю бузулгъан жумланы тизмеге уьйренив. Берилген сёзлени кьоллап жумла тизив.

Тюзъязыв ва пунктуация

Тюзъязыв къайдалары ва оланы кьолланышы:

- сёзлени айырып языв;
- жумланы башында уллу гъарпны кьоллав, адамланы атларын, оланы фамилияларын, гъайванланы атларын уллу гъарп булан языв;
- сёзлени сатырдан-сатыргъа гёчюрюв;
- жумланы ахырында токътав белгилер: бюртюк, сорав ва чакъырыв ишаралары.

Тил оьсдюрюв

Авуз тил адамланы къатнашывунда кьолланагъан бир формасы (таныш болув).

Къатнашывну мурады: ким булан ва къайда юрюле. Авуз къатнашыву (диалогланы охув, аудиоязывланы кьоллав).

Къатнашывну кылыкъ къайдалары: саламлашыв, савболлашыв, тилев, баракалла билдирив

1-нчи класда «Къумукъ тил» предметни уйренив шулай универсал охув гъаракатланы болушдурмагъа кёмек эте.

Тюшюнюв универсал охув гъаракатларын:

Аслу болмагъа тийишли гъаракатлар:

- авазланы бир-бири булан тенгleshдилив;
- сёздеги авазланы ва гъарпланы къадарын токъташдырыв;
- мисаллагъа асасланып авазланы тенгleshдилив белгилерин токъташдырыв;
- тапшурувгъа гёре авазланы хасиятларын белгилев: тапшурулгъан созукъ яда тутукъ авазлар булан мисаллар гелтирив, шотай авазлар кьолланагъан сёзлени айтив.

Аслу ахтарыв гъаракатлар:

- муаллим гёрсетген авазланы моделлерине гёре сёзлер гелтирмек (масала, тутукъ + созукъ + тутукъ);
- сёзлени аваз ва гъарп кьурулушуна гёре чечив;

— сёзлени алфавитге гёре ерлешдирип билмек.

Маълуматланы (информацияны) уьстюнде иш гёрюв:

— кюрчю материал булан ишлемеге уьйренив: сёзню тюзьязылышын гёрсетеген орфография сёзлюклер булан пайдаланыв;

— графика маълуматланы кьолламагъа уьйренив — сёздеги авазланы графика булан гёрсетив;

— сёзлени аваз моделлерин гёрсетив.

Гьакълашыв универсал охув гьаракатлары:

Гьакълашыв:

— бир затны гьакъында оьзюню оюн айтып бажарыв, гишини ойларына тынглмагъа уьйренив;

— сёйлевчю булан уьзюрлю аралыкълар тутмакъ, сёйлев кьылыкъ кьайдаларын сакъламакъ; диалогну юрютюв кьайдаларын сакъламакъ;

— гишини проблемагъа кьарайгъан кююне тюшюнмек;

— диалогда кьолланагъан соравагъа тюз жавап бермек;

— сёзлени аваз кьурулушу гьакъында авуздан хабарламакъ.

Низамлашдырыв универсал охув гьаракатлары:

Къурулуш (самоорганизация):

- сѣзню авазлагъа гѣре чечегенде гъаракатланы гезигин сакъламакъ;
- текстни гѣчюрегенде гъаракатланы гезигин сакъламакъ;
- сѣзлени авазлагъа гѣре чечегенде, гъарпланы авазлар булан гѣрсетегенде, текстни гѣчюрюп язагъанда охув масъаласын сакъламакъ;

Оъз-оъзюн тергев:

- сѣзню аваз якъдан чечегенде, текстни яда жумланы язгъанда къутгъарылгъан янгылышланыны тапмакъ;
- гъарпланы, сѣзлени ва жумлаланы тюз язылышына, оланы бир-бирине къошулушуна къыймат бермек.

Бирчелик (совместная деятельность):

- бирче юрюлеген ишни мурадын англамакъ, шо муратгъа етишмек учун бирче планлар къурмакъ, сѣйлешмек, шо ишде ортакъчылыкъ этегенлени ойларын гысапгъа алмакъ;
- оъзюне тапшурулгъан ишни яхшы кютмек.

БАШЛАПГЫ КЛАСДА «КЪУМУКЪ ТИЛ» ПРЕДМЕТНИ

УЙРЕНИВДЕ ОХУВЧУЛАР ЕТИШМЕ ГЕРЕКЛИ

ПЛАНЛАШДЫРЫЛГЪАН ГЪАСИЛЛЕРИ

ЭНЧИЛИ ГЪАСИЛЛЕРИ (личностные результаты)

Башлапгы класларда ана тилни уйренивде охувчулар етишме герекли энчили гъасиллер шулардыр:

ватандаш-патриотлукъ тарбиялав:

— оъз Ватанына (Россиягъа ва Дагъыстангъа) охувчуланы кыйматлы къаравун болдурув, оланы ватандаш бирлигин тарбиялав;

— Ватанны сююв, абурлав, оъзюню миллетине амин болув, анадаш топурагъыбыз Къумукътюзге бакъгъан сююв гыслени тарбиялав ва патриот гыслерин гючлендирив;

— оъз халкъыны тарихин, тилин билип, Ватаныны алдында жаваплыкъны тарбиялав; къумукъ тилни халкъыбызны тарихин, маданиятын уйренивде агъамиятлыгъын билдирив;

— охувчуланы анадаш халкъыбызгъа ва оъзге халкълагъа бакъгъан сюювюн артдырыв;

— дюньягъа тюз къаравларын яратыв; башгъа тили, дини бар халкълагъа, адамлагъа абурлу кюйде янашыв;

— гьаллашыв бажарывлукъларын яратыв; гъар тюрлю ишлерде уллулар ва гиччилер булан байлавлукълар юютме уьйретив;

— охувгъа жаваплы кюйде янашып, оз камиллешивге, озбашына билим алывгъа гъавасландырыв;

— жамиятда юрюлеген яшав-туруш гьалланы бидирив; къувунлу гьалларда озюн тутуп ва башгъалагъа зиян болмайгъан гьалда иш гёрме уьйретив;

— экология культурасын яратыв;

— уьягълюню агъамиятлылыгъын англатыв, агълюню вакиллерине рагъмулу янашып яшама уьйретив;

— охувчуланы эстетика гъакъылын оьсдюрюв;

— загъматгъа тюз къаравну, жамият борчну кютме гъазирликни, намуслукъну, адамланы ишлерин ва хасиятларын тюз багъавлавну ёлларын сездирив;

ругъ ва эдеп-къылыкъ тарбиялав:

— тарыкълы затны тюз алып, озбашына пикир этип, охув масъалаланы озбашына чечме уьйретив;

— гьар адамгъа тюз ярашып, ону яшав сынавларына гёре озтёречелигин, яшавгъа озтёрече къаравун тюз англав;

— гъалиги замангъы агъамиятлы масъалаланы ичинде баш алып болмагъа уыйретив;

— ругъ байлыкълардан пайдаланма уыйретив;

— эдеп-инсап, къылыкъ-тарбия, адамгъа языкъсыныв, уллугъа абур, сый, гъюрмет этив хасиятланы тарбиялав;

— яшав гъалланы тюз англамагъа, оланы агъамиятын, себеплерин, бир-бири булангъы аралыкъларын уыйретив;

— касбу булан байлавлу ва башгъа тюрлю масъалаланы чечмеге уыйретмек (гъаллашыв, маълумат излев, анализ этив, бирликде иш гёрюв);

эстетика тарбиялав:

— охувчуланы чебер эстетика оьсювюне тийишли шартлар болдурув, оланы яратывчулукъ бажарывлукъларын оьсдюрюв;

— адамдагъы, айлана табияттагъы аривлюкню, гёзелликни гёрме, ону сезме, гъис этме уыйретив. — текстни, асарны чебер охуйгъанда сакъланма герек къайдалар, оланы эстетика янын сезмеге уыйретив; гьар чебер асарда аривлюкню, чеберликни аламатлары гъис этме уыйретив.

— чебер асарлагъа, чебев сёйлевге эстетика якъдан багъа берме, оланы чебер алааматларын аян этме уыйретив.

— бизин адатларыбызны, къумукъ халкъгъа хас болагъан къылыкъланы, хасиятланы асырап, аяп, оьзлени хас кююнде юрютмеге ва сакъламагъа уыйретив савлукъ сакълав тарбиялав:

— савлукъгъа, къаркъарагъа пайдалы ва савлукъгъа къоркъучсуз гъаракатлагъа етишмекни тарбиялав;

— къаркъара савлугъун ва ругъ савлугъун аяп сакълама уыйретив.

загъмат тарбия:

— яшлыкъ загъматда чыныгъагъанын англатып, яшавдан ва чебер асарлардан мисаллар гелтирип, охувчуланы гъар тюрю загъмат мердешлеге, гелтирив

— охувчуланы иштагъын тартагъан мердешли саниятлагъа къуршав.

экология тарбия:

— яшланы табиатны сакълав ва къорув ругъда тарбилав, табиатны къоруп сакълавну гъакъында да англатыв ишлер оьтгерив;

— табиатны суратлайгъан текстлени гечегенде айлана табиатдагъы аривлюкню, гёзелликни гёрме, сезме, гъис этме уыйретив;

— табиатны тазалыгъын болдурма, огъар зарал гелтиреген гъаракатлардан сакъланмагъа уыйретив;

илму-ахтарыв билимин къыйматлав:

— дюньяны гёрюнюшюн суратлайгъан башлапгъы илму англавларын, шолай да тилни системасы булан байлавлу англавларын теренлешдирив;

— яшланы теренден ойлашдырагъан масъалалагъа тергевюн бакъдырып, оланы озбашына илму-ахтарыв ишлер юрютме бажарывчулугъун теренлешдиримек;

МЕТАПРЕДМЕТЛИК ГЪАСИЛЛЕРИ

Башлапгъы класларда «Къумукъ тил» предметни уйренивде охувчулар етишме герекли метапредметлик гъасиллери шулардыр:

Аслу логика гъаракатлары:

— тил оылчевлени (аварны, сёзню, жумланы ва текстни) олар кюрчюленген белгилеге гёре (грамматика, лексика ва шолай башгъа белгилеге гёре) бирбири булан тенглешдирмек; оланы ортакъ яда айырагъан белгилерин токъташдырмакъ;

— тил оылчевлени рас гелеген белгилерин токъташдырмакъ;

— тил оылчевлени аслу белгилерин токъташдырмакъ (авазланы, тил гесимлени, жумлаланы, текстлени); оланы бёлюклеген гёре айырмакъ;

- охувчуланы озбашына герекли маълуматланы тапмагъа уыйретмек; муаллимни алгоритмасына гёре тилибизге хас болагъан ва хас болмайгъан белгилеге охувчуланы тергевюн тартмакъ; озбашына тил оьлчевлени уьстюнде ишлемек;
- охув масъаланы чечегенде маълуматлар азлыкъ этегенни гъис этип, янгы къошум маълуматлар гелтирип билмек;
- тил материалны уьстюнде ишлейгенде белгили бир гъалны тувдурагъан шартланы гелишин, себебин англатып, натижа чыгъармакъ.

Аслу илму-аhtarыv гъаракатлар:

- муаллимни кёмеклиги булан илму-аhtarыv ишни мурадын билмек;
- тапшурувну этилежек вариантларын тенглешдирип, олардан лап да къыйышагъан вариантын англатып бажармакъ (алданоъ берилген белгилеге гёре);
- алданоъ берилген плангъа гёре гиччирек илму-аhtarыv иш оьтгермек; берилген плангъа гёре проект тапшурувну кютмек;
- натижалар чыгъармакъ, оьзю оьтгерген аhtarыv ишлеге гёре далиллер гелтирип толумлашдырмакъ (бёлюклеге бёлюп, тенглешдирип);
- уллулагъа сорап, оланы да къуршап, проект иш оьтгермек;

Информацияны уьстюнде ишлев:

— герек-тарыкъ кюрчю материалланы (источниклени) табып бажармакъ, масала, талап этилеген информациягъа гёре сёзлюклени къоллап бажармакъ;

— сёзлюклени, охув китапланы къоллап тюз ва тюз тюзюл информацияны айырып билмек;

— муаллимни, уллуланы, ата-ананны кемеклиги булан сёзлени язылышы, айтылышы, этилиши, оланы маъналары гъакъында къоркъунчсуз чараланы гёрюп, информация тапмагъа уйренмек;

— салынгъан охув масъалагъа гёре языв ва авуз текстлер гелтирип бажармакъ, оъзю тил масалаларына багъышлангъан шолай таблицалар ва схемалар этип бажармакъ;

Башлапгъы школада охув йылны ахырына шулай гъакълашыв универсал охув гъаракатланы болдурма герек:

Гъакълашыв:

— оъзюню ойларын ва гъислерин языв тилде яда авуздан салынгъан муратгъа ва белгили бир вгъвалатгъа гёре тюз къуруп ва англатып болмакъ;

— сёйлевчюге гъюрметли кюйде янашып, диалогда ва эришивлю масъаланы арагъа салып ойлашагъанда оъзюню тюз ёлда тутуп бажармакъ;

— ойлар, пикрулар, къаравлар рас гелмей, бир нече тюрлю болма ярайгъанны англамакъ;

— пикруларын, ойларын башгъалар булангъы аралыкъда сёйлевню къылыкъ къайдаларындан тайышмай айтмакъ;

— авуз ва языв тиллерде ситуациягъа гёре текстлер тизип билмек (суратлав, ойлашыв ва хабарлав);

— оъзю яда биревлер булан бирче этген илму-ахтарыв ишни натижасын чыгъарып гиччирек докладлар этип бажармакъ;

— этеген докладына гёре суратлар, слайдлар этип, оланы къоллап бажармакъ. Гъакълашыв (коммуникативный):

— жумлаланы оъзюню сёйлевюнде ситуациягъа гёре тюз къоллап бажармакъ;

— оъзгелени сёйлевюне янашып тынглап ва сёйлеп бажармакъ, сёйленеген затны англамакъ, сёйлевде къолланагъан янгы сёзлени эсде сакъламакъ ва сёйлев чеберликни гъис этмек;

— текстни чебер охуп, текстге сораулар салып ва ону авуздан хабарлап билмек;

— гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ;

Охув йылны ахырына башлапгъы класларда болдурулагъан низамлашдырылгъан универсал охув гъаракатлары.

Оъзю оъзюн низамлав (самоорганизация):

— натижа чыгъармакъ учун оъзю оъзюню ишин салынгъан масъалагъа гёре планлашдырып бажармакъ;

— этме герек ишлени низамлы, системалы кюйде оьтгермек.

Оъзю-оъзюн тергев:

- тюзевлю, онглу ва тюзевсюз, онгсуз этилген охув ишлени себебин токъташдырып, исбат этип бажармакъ;
- сёйлевде ва язывда къутгъарылгъан янгылышланы эбинден гелмек учун оъзюню охув гъаракатларын тюзелтип бажармакъ;
- оъзюню охув гъаракатларын охув масъалалар булан (тил оълчевлени къолланышы, оланы хасиятлары булан) гелишдирип бажармакъ;
- тил материалын къоллайгъанда къутгъарылгъан орфография ва пунктуация янгылышланы табып бажармакъ;
- оъзюню охув гъаракатларын оъзюню классында охуйгъан яшланы гъаракатлары булан тенгleshдирип, оланы берилген белгилеге, оълчевлеге гёре тюз къыйматлап бажармакъ; Бирче гъаракат гёрюв:
 - охув масъалаланы чечивде салынгъан аз заманны ичинде яда узакъ заманны ичинде этилме герек ишлени чечмек учун гъаракат этмек;
 - бирче юрюлежек ишлени мурадын англап, ортакъ ишни планлашдырып, сёйлешип, арагъа салып ойлашып салынгъан муратгъа етишмек учун къаст этмек;
 - башчылыкъ этме, тапшурувланы кютме, ирия болма, давлашыв, тюртюшюв масъалаланы чечмеге гъазир болмакъ;

- оьзюне тапшурулгъан жаваплы ишни кютме гъазир турмакъ;
- ортакъ ишге оьзю этген къошумну къыйматлап билмек;
- берилген уьлгюге гёре ортакъ проектлени оьтгерме гъазир болмакъ.

ПРЕДМЕТЛИК ГЪАСИЛЛЕРИ

Охув йылны ахырына биринчи класда охуйгъан охувчу уьйренежек:

- сёзню де, жумланы да бир-биринден айырмагъа; жумладагъы сёзлени айырмагъа;
- сёздеги авазланы айырмагъа;
- созукъ ва тутукъ авазланы бир-биринден айырмагъа;
- созукъ авазланы бир-биринден айырмагъа;
- авазны да гъарпны да айырмагъа;
- сёзню бувунлагъа гёре бёлмеге;
- къумукъ алфавитдеги гъарпланы гезигине гёре айтмагъа; берилген тюз сёзлени списогун алфавитге гёре тизмеге;
- гъарпланы алив хат булан язмагъа гъарпланы, сёзлени бир бирине тюз къошуп язмагъа, уллу ва гиччи гъарплар булан язылагъан сёзлени тюз язма;

— гечилген правилоланы язывда тюз кѳоллама: жумладагъы сѳзлени айры язылагъанын; жумланы ахырында кѳолланагъан токътав белгилени: точка, сорав ва чакъырыв ишаралар; жумладагъы биринчи сѳз уллу гъарп булан язылагъанны, адамланы, гъайванланы, ерлени атлары уллу гъарп булан язылагъанны; сѳзню сатырдан сатыргъа гѳчюреген къайданы;

— сѳзлени, жумлаланы, текстлени (25-ге ювукъ сѳз) тюз гѳчюрмеге (бир сѳзню де къутгъармай, гъарпланы язылышын бузмай);

— диктовкагъа гѳре сѳзлени, 3-5 сѳз булангъы жумлаланы язмагъа, 20-гъа ювукъ сѳзден тизилген жумлаланы (язылышы да айтылышы да рас гелеген сѳзлени);

— гечилген правилогъа къутгъарылгъан янгылышланы тюзлемеге;

— охулгъан текстни англамагъа;

— къысгъаракъ текстлени токътав белгилеге гѳре интонацияны ва паузаланы сакълап къычырып ва ичинден охумагъа;

— текстден маънасын англатма герек болагъан сѳзлени тапмагъа;

— берилген сѳзлени тюз кѳоллап жумла тизмеге;

— берилген суратгъа яда оъзюню тергевлерине гѳре 3-5 жумлплыкъ текст тизмеге;

— дарсда гечилген англавланы охув масъалаланы чечегенде кѳоллап билмек;

КЛАСЛАГЪА ГЁРЕ ПРЕДМЕТНИ ТЕМАТИКА ПЛАНЛАШДЫРЫВ

Тематика планлашдырылыв йыллагъа гёре берилген, онда темалагъа гёре сагъатлар гёрсетилген.
Сагъатланы ва темаланы гезигин муаллим озюнню къаравуна гёре алышдыры

1 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	Количество часов		Дата изучения		Электронные цифровые образовательные ресурсы
		Все го	Контроль ные работы	По пла ну	По фак ту	
1	Письмо элементов в Ж, О. Язык элементов в Ж, О.	1	0	02.09. 2024	02.09 · 2024	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
2	Письмо элементов в А, Оо. Язык элементов в А, О о.	1	0	09.09	09.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
3	Письмо элементов в Г Язык элементов в Г.	1	0	16.09	16.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4
4	Письмо букв А а. Язык глаголов А а	1	0	23.09	23.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fbaaf8a4

5	Письмо буквы О о. Языв гъарпны О о.	1	0	30.09	30.09	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
6	Письмобу кв У у. Языв гъарплан ы У у	1	0	07.10	07.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
7	Заглавная буква И и. Уллу гъарп И и.	1	0	14.10	14.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
8	Письмо буквы Ы. Языв гъарпны Ы	1	0	21.10	21.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
9	Письмо буквы Н,н Языв гъарпны Н,н	1	0	28.10	28.10	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
10	Письмо буквы Ш ш	1	0	11.11	11.11	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4

	Языв гъарпны Ш ш.					
11	Письмо буквы Т Й Языв гъарпны Т Й.	1	0	18.11	18.11	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
12	Письмо буквы К Къ Языв гъарпны К Къ	1	0	25.11	25.11	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
13	Письмо буквы Э Е Языв гъарпны Э Е	1	0	02.12	02.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
14	Письмо букв Л М Языв гъарплан ы Л М	1	0	09.12	09.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
15	Письмо буквы С.Р Языв гъарпны	1	0	16.12	16.12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4

	С.Р					
16	Письмо бувы Б. Языв гъарпны Б	1	0	23.12	23. 12	Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
17	Письмо бувы Уъ Языв гъарпны У ь	1	0	30.12		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
18	Письмо бувы Ю Языв гъарпны Ю	1	0	13.01 2024		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
19	Письмо бувы Г,Гъ Языв гъарпны Г,Гъ	1	0	20.01		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
20	Письмо бувы З Языв гъарпны З	1	0	27.01		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
21	Письмо бувы Гъ Языв	1	0	03.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4

	гъарпны Гъ					
22	Письмо бувы Нг Языв гъарпны Нг,нг	1	0	10.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
23	Письмо бувы Дд ,З,з Языв гъарпны Д,д,З,з	1	0	17.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
24	Письмо бувы Оь Языв гъарпны О ь,оь	1	0	24.02		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
25	Письмо бувы Ё ё. Языв гъарпны Ё ё	1	0	03.03		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
26	Письмо бувы Я я. Языв гъарпны Я я	1	0	10.03		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
27	Письмо	1	0	17.03		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb

	бувы В в Языв гъарпны В в					aaf8a4
28	Письмо бувы П п. Языв гъарпны П п	1	0	07.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb/aaf8a4
29	Письмо бувы Ч ч Языв гъарпны Ч ч	1	0	14.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb/aaf8a4
30	Письмо бувы Ж ж Языв гъарпны Ж ж	1	0	21.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb/aaf8a4
31	Письмо бувы Х х Языв гъарпны Х х	1	0	28.04		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb/aaf8a4
32	Письмо бувы Фф, Цц Языв гъарпны Ф,ф Цц	1	0	05.05		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb/aaf8a4

33	Гечген темаланы такрарлав	1	0	12.05		Библиотека ЦОК https://m.edsoo.ru/fb_aaf8a4
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВ О ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		33	0			

**УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА
ОБЯЗАТЕЛЬНЫЕ УЧЕБНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УЧЕНИКА**

МЕТОДИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ

**ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ И РЕСУРСЫ СЕТИ
ИНТЕРНЕТ**

